

Help, ik heb privacystress!

Wat betekent de Algemene verordening gegevensbescherming voor Burgerzaken?

Vanaf 25 mei 2018 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) van toepassing. Dan geldt in de hele EU dezelfde privacywetgeving. Als de AVG in werking treedt, komt de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) te vervallen. In gemeenteland zingt het woord 'privacy' al maanden rond en is de stress voelbaar.

Tekst: Nancy Schoof en Wolfje Mijnders

WEINIG WIJZIGINGEN, MAAR GROTE IMPACT

Het is niet zo dat met de AVG volledig nieuwe wetgeving wordt gecreëerd. De AVG komt grotendeels overeen met de Databeschermingsrichtlijn uit 1995, waar onze Wbp dan weer op is gestoeld. Nu heeft de Europese wetgever dus gekozen voor een Verordening. Dit is een steviger wetgevingsinstrument dat meer eenheid binnen de EU brengt.

Er is een groot aantal belangrijke inhoudelijke overeenkomsten tussen de AVG en de Wbp. De beginselen van de verwerking, de rechtsgrondslagen voor de verwerking van persoonsgegevens en de belangrijkste definities zijn op hoofdlijnen hetzelfde gebleven. Deze behandelen we in dit artikel dan ook niet. Daarbij heeft de Nederlandse wetgever – vooruitlopend op de AVG – al een belangrijke inhoudelijke wijziging ingevoerd: de meldplicht datalekken. Die is straks dus niet nieuw meer. Wel worden de boetes op het niet melden van een datalek aanzienlijk verhoogd.

Om de AVG in het systeem van Nederlandse wetten te laten passen, moet onze wetgever nog wel aan de slag. In Nederland geldt straks namelijk ook de Uitvoeringswet AVG. Er is bewust gekozen om in deze uitvoeringswet de huidige normen van de Databeschermingsrichtlijn en de Wbp te blijven volgen, zodat de overgang van de oude naar de nieuwe situatie zo soepel mogelijk zal verlopen. De wetgever heeft gestreefd naar

een beleidsneutrale omzetting. Dat er voor het ministerie van BZK ook te weinig tijd was om een compleet nieuw kader te ontwikkelen, wordt overigens wel keurig vermeld.

Maar wat verandert er nu concreet en wat betekent dit voor ons werk op Burgerzaken? Hieronder een selectie uit de nieuwe verplichtingen en de gevolgen voor de verwerkingen die we bij Burgerzaken doen.

DE AVG EN DE BRP

Laten we beginnen met een geruststelling: de AVG is niet honderd procent van toepassing op de Wet basisregistratie personen (Wbrp). Een van de belangrijkste wijzigingen die met de AVG wordt ingevoerd, is een versteviging van de rechten van de burgers. Burgers hadden al rechten, bijvoorbeeld het recht op inzage, en daar komen nu meer rechten bij. Ook waren die rechten van burgers al verwerkt in de Wbrp. De Wbrp en de Kieswet golden als specifieke realisatie van de richtlijn uit 1995. Waar nodig worden deze wetten aan de verordening aangepast.

De exacte tekstuele wijzigingen voor de Wbrp zijn nog niet vastgesteld. Wel is in de conceptstukken al te zien dat de artikelen in paragraaf 6 gewijzigd gaan worden, in die zin dat daarin naar de juiste artikelen in de verordening wordt verwezen.

De burger kan straks niet alle rechten die hij onder de AVG heeft, inroepen in relatie tot de Basisregistratie Personen (BRP). Zo geldt het recht om te worden vergeten niet voor de BRP. De gegevens in de basisregistratie zijn immers onmisbaar om een groot aantal overheidstaken goed te kunnen uitvoeren. Gegevens uit de BRP verwijderen kan dan ook niet. Foute gegevens corrigeren blijft wel gewoon mogelijk.

Onder de AVG heeft de burger het recht om niet te worden onderworpen aan een besluit dat uitsluitend is gebaseerd op geautomatiseerde verwerking (waaronder profilering). Dit artikel uit de AVG wordt niet verwerkt in de Wbrp, maar de Nederlandse wetgever heeft er geen uitzondering op gemaakt. Daarom is het artikel (als enige!) wel onverkort van toepassing op de Wbrp. Denk aan software voor het gebruiken van risicoprofielen bij het tegengaan van adresfraude: deze profileringssoftware moet dus zó worden ontwikkeld dat een besluit tot weigering van een inschrijving niet automatisch, oftewel zonder tussenkomst van een medewerker, wordt genomen.

REIKWIJDE AVG EN DE 'CLOUD'

De AVG is van toepassing op verwerkingen binnen de Europese Unie. Op het eerste oog levert dit geen problemen op: wij wonen en werken in Nederland en onze informatie wordt niet uitgewisseld met landen buiten de EU of opgeslagen in landen buiten de EU. Althans, dat denken we. Want hoe weten we bij cloudsoftware of de servers waar die software wordt beheerd niet ergens in bijvoorbeeld de VS of India staan? In die landen gelden heel andere regels omtrent gegevensbescherming.

Een mooi voorbeeld zijn de data van de paspoortverwerking. Het bedrijf dat de reisdocumenten maakt, is vorig jaar overgenomen door het Amerikaanse Idemia. Het ministerie van BZK heeft bij die overname goed bedongen dat de servers waarop de gegevens voor het personaliseren van de paspoorten zijn opgeslagen niet in Amerika staan, maar in Europa.

TRANSPARANTIE EN DE FUNCTIONARIS GEGEVENSBESCHERMING

Onder de AVG wordt de verantwoordingsplicht van de verantwoordelijke uitgebreid. Die verantwoordelijke is het bestuursorgaan waaronder een bepaalde taak wordt uitgevoerd. Deze uitbreiding heeft dus een behoorlijke impact op gemeenten, omdat de verantwoordingsplicht extra werk en kosten met zich meebrengt. Elke verantwoordelijke moet met documenten kunnen aantonen dat de juiste technische en organisatorische maatregelen zijn genomen om aan de voorwaarden in de AVG te voldoen. Dit betekent in de praktijk

dat bij elke verzameling duidelijk moet zijn welke gegevens er worden verzameld, wie er toegang toe heeft, aan wie ze worden verstrekt, hoe lang ze worden bewaard en hoe dit bewaren technisch is geregeld.

Alle verwerkingen worden opgenomen in een register dat de functionaris gegevensbescherming (FG) gaat bijhouden. Deze functionaris was er bij veel gemeenten al, maar onder de AVG wordt hij verplicht gesteld. De FG is het eerste aanspreekpunt voor vragen over de AVG, controleert verwerkingen binnen de organisatie en geeft adviezen over de verwerkingen. De FG is ook degene die een privacyimpactanalyse (PIA) uitvoert of laat uitvoeren als de gemeente een risicovolle gegevensverzameling gaat aanleggen. Denk bijvoorbeeld aan gegevensverzamelingen voor de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) of voor het tegengaan van uitkeringsfraude in de gemeente.

PRIVACY BY DESIGN EN PRIVACY BY DEFAULT

De AVG verplicht de verantwoordelijke om al bij het ontwikkelen van nieuwe producten en diensten rekening te houden met het beschermen van de gegevens die erin worden verwerkt (privacy by design). Uitgangspunt is dat je niet méér gegevens verzamelt dan je voor het te bereiken doel daadwerkelijk nodig hebt (privacy by default).

Een voorbeeld zijn de digitale afspraaksystemen bij Burgerzaken, die de burger bij het maken van een afspraak om een groot aantal gegevens vragen. Maar welke informatie is nu écht nodig voor het maken van die afspraak? Ook zijn er gemeenten die de burger bij binnenkomst in het gemeentehuis vragen om zich aan te melden met hun BSN. Maar is dit echt noodzakelijk en kan het aanmelden niet eenvoudiger? Daarnaast is het goed om je af te vragen welke gegevens in de afspraken/aanmeldsystemen worden opgeslagen, wie er allemaal toegang toe hebben en hoe lang deze gegevens worden bewaard.

GEZOND VERSTAND

De AVG vraagt gemeenten om voortdurend een afweging te maken tussen de belangen van de burger bij het beschermen van zijn gegevens en de noodzaak van de gemeente om die gegevens te gebruiken. De gemeente mag persoonsgegevens alleen gebruiken als ze nodig zijn voor het uitvoeren van een wettelijke taak en als de burger toestemming geeft voor het gebruik van de gegevens. En als we dan persoonsgegevens mogen gebruiken, moeten we daar uiterst zorgvuldig mee omgaan. Geen reden tot stress; met gezond verstand kom je al heel ver!